

Koroška Bela

Doma sem iz zgornjega dela Koroške Bele. Rodil sem se leta 1934. Koroška Bela leži med hribi, levo med hriboma Strana in Laniče, severno so Karavanke in Belščica, desno Olešnik, Malnež, Hrastnik in Soteska. Na južnem spodnjem delu pa je meja Belsko polje in Sava. Tukaj je nekdaj potekala prva pot, ki je šla pod Ajdno, čez Potoke, mimo Blažuna, čez Kres in naprej v Trebež. Pri Blažunu je bila furmanska gostilna. Tod mimo je vodila tudi rudarska pot od Savskih jam in rudnika v Lepeni. Po njej so enkrat na dan vozili rudo, dokler niso rudnikov konec 19. stoletja opustili. Vozili so jo večinoma z volovsko vprego. Med obema vojnama je bila na Koroški Beli v vasi šola, občina, trgovina, pek in kar nekaj obrtnikov.

Pri Medvedu je bil mlin na dva kamna in tudi stope za izdelavo ješprenja in kaše. Bili so tudi trije kolarji: Pri Tonej, Pri Petnek in Franc Vidic - Klinar. Tesar je bil Učufank. Tudi njegov sin se je izučil za tesarja. Pri Meniku je bila mizarska delavnica in žaga, Pri Zgornjem Čopu kovačija, Pri Jošanu predilnica volne, krojač je bil Konič Janez - Ukčov.

V vasi so bile tudi mlekarna in dve mesnici. Mislim, da je dobro omeniti tudi stiskanje sadja v mošt. Spominjam se, da so bile v vasi tri stiskalnice – preše. Najstarejša je bila Pri Čopu (Smolej). Narejena je bila na velik, dolg drog. Ta drog je vijak dvigal gor in dol. Za stiskanje v preši so podlagali lesene kocke. Vijak so največkrat vrteli otroci. Preša je bila tudi Pri Maleju. Spomnim se še korita, v katerega so nasipali sadje in ga z okroglim kamnom drobili ter nosili v stiskalnico. Čas se je spreminjal. Prišli so moderni mlinci za mletje sadja. Tudi Pri Petneku je bila preša. To delo se je opravljalo predvsem v večernih in nočnih urah. »Prešo« (ostanek prešanega sadja) se je ponovno zmlelo ali sesekalo, zmetalo v kadi in čeznjo nalilo vodo. To so pustili stati toliko časa, da se je skisalo in so dobili jabolčni kis. Tepke, ki so bile prezrele za stiskanje, so namakali za kuhanje žganja. V vasi so bili kasneje tudi štiri električni mlinci za mletje žita, ki je bilo namenjeno pretežno živini. Če živini damo celo žito, ni takega izkoristka, kot če je zrnje mleto. Temu smo rekli »šrot«. Vas je imela tudi svojo čistilnico za žito, saj je bilo treba žito, ki se je sejalo, prečistiti. Tam so odbrali najbolj zdravo oz. najboljše seme. Čistilnica je stala ob gasilnem domu na Koroški Beli. Gostilne so bile: Zadruga, kjer je bila spodaj trgovina in zgoraj gostilna, Pri Jurčku je bil v kleti konzum in zgoraj

gostilna, Pri Orehenku je bil lep vrt za vaške veselice. V spodnjem delu Javornika je bila gostilna Pri Dežmanu, kjer so imeli tudi balinišče. Žvabova gostilna je stala že na meji z Javornikom, ki je potekala po potoku Javornik. Ta je prej tekel bolj levo od današnje struge. Cesta je vodila po levem bregu, mimo pošte, plavža in graščine. Tudi pot je prej potekala po desnem bregu. Do spremembe je prišlo, ko so zgradili nove obrate valjarne 2400 na Javorniku.

Do danes so se na Koroški Beli ohranile kmetije Pri Čopu, Zavelcinu, delno Pri Aliču. V vasi je danes gostilna na Kresu, pri trgovini in vinotoč »Pri Repko«. Trgovina pa je market na Beli. Od nekdanjih obrti je

v vasi ostal le frizer. Ohranil se je spomin na obrtnika Celarja in njegovo ženo, ki sta živela sama, brez otrok. Nekoč sta se nekaj sprla in mož je ženi napisal na listek: »Zbudi me ob petih, ker grem z vlakom v Ljubljano.« Žena je listek obrnila in na hrbtno stran napisala: »France, zbudi se! Ura je pet.«

Naš rod izhaja iz hiše za cerkvijo, kjer se je po domače reklo pri Ukču. Tam je bilo rojenih šest otrok; štirje fantje in dve dekleti. To so bili: Jernej, Janez, Tonej, Korel, Katra in Mina. Med njimi je bil tudi moj ded, ki je kupil hišo na Koroški Beli št. 76. Med vojno se je naš naslov preimenoval v Hochstuhlweg 10, po vojni pa v Stransko pot 10. Na Stranski poti je bilo vsega skupaj 11 hiš. Moj ded je bil kolar, ki se je izučil v Avstriji. Z ženo Micko sta imela dva otroka; Jožeta in Anko. Jože je bil moj oče.

*Gostilniški vrt Pri Orehenku okoli leta 1920
(kopijo hrani Izidor Trojar)*

*Gostilna R. Žumer, kasneje Pri Dežmanu leta 1918
(kopijo hrani Izidor Trojar)*

Mama je prišla iz Olševka iz okolice Kranja. Služila je v gostilni Pri Koniču, kjer sta se z očetom spoznala. Imela sta tri otroke: brata Joža, sestro Ivanko in mene. Oče je bil tesar. Delal je v gradbenem oddelku železarne, kjer se je leta 1954 smrtno ponesrečil. Tudi sam sem se izučil za mizarja in bil zaposlen kot delovodja v gradbenem oddelku železarne do upokojitve.

Živeli smo skromno. Spominjam se, da smo za veliko noč dobili nove čevlje, ki nam jih je naredil mamin svak iz Tržiča. Za veliko noč leta 1941 pa se je začela vojna. Mama je rekla: »Ne boste šli v cerkev! Italijani in Nemci so nas napadli.« »Begance« smo postavili v kot, v cerkev pa je šel samo stari ata. Vedno smo ga težko čakali, ker nam je prinesel sladkor v kosih; »kangel cuker«. Jeseni leta 1941 sva šla z bratom v šolo. Pri Mikelnu so nama izdelali cokle, ki so zdržale do naslednje velike noči. Med vojno je bila obvezna oddaja. Vzredili smo enega prašička in ga zaklali. Kožo smo obvezno oddali. Nazaj smo dobili pol kože, iz katere smo izdelali usnjeni del cokel.

Kopali smo se enkrat na teden. Poleti v grabnu, pozimi pa v lavorju v kuhinji. Med tednom me je mama umila kar z mokro cunjjo ali brisačo. Vodo smo nosili v čebrih od izvira, preko brvi do doma. Tam smo jo nalili v kotliček pri »šporgetu«, da se je pogrela. Kotliček je bil bakren in se je moral svetiti kot zrcalo. Vsako soboto smo ga drgnili s Sidolom.

Ker je bilo malo kruha, sem hodil delat tja, kjer sem dobil hrano. Najprej sem nosil vodo, nato sem nosil seno v rjuhah, tretje leto pa sem že kosil. Od Štefanca sem v kangli nosil domov pomije, krompirjeve olupke in ostanke zelenjave za prašička.

Jeseni leta 1954 sem odšel na služenje vojaškega roka v mornarico, kar je trajalo tri leta. Ko sem se vrnil domov, sem se poročil z Marico Smolej - Čopovo. Leta 1961 sem začel graditi hišo v spodnjem delu vasi na Čopovem vrtu. Rodili sta se nama dve hčerki. Ženo sem izgubil v prometni nesreči leta 1997.

Poleg službe sem bil vse življenje še prostovoljni gasilec, kar sem opisal v prispevku o gasilcih. Bil sem tudi aktiven planinec in gospodar Kovinarske kočje v Krmí. Poleg tega sem aktivno sodeloval tudi pri obnovi Prešernove kočje na Stolu in Staničeve kočje, kjer je bila oskrbnica tudi moja mama Ivanka. Vsi so jo poznali, le redki pa so vedeli, da je še v tistih časih organizirala skrivne maše v zimskem bivaku. Pomagal sem tudi pri obnovi cerkvene strehe in »farovža« na Koroški Beli. Sem tudi strasten gobar in za petdesetletnico me je doletela velika sreča, ko sem našel štiri kilograme težkega, popolnoma zdravega jurčka. Zraven sta rasla še dva, ki sta tehtala 1,90 kg in 90 dag.